

01.04.2022 р. № 2180-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2022, № 2643-IX, ст. 57.

3. Національний банк та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб підтримують ініціативу Президента України щодо запровадження 100% гарантії держави на депозити населення на період дії воєнного стану: офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ta-fond-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-pidtrimuyut-initsiativu-prezidenta-ukrayini-schodo-zaprovadjennya-100-garantiyi-derjavi-na-depoziti-naselennya>

4. Про встановлення індивідуальних лімітів банків на придбання тримісячних депозитних сертифікатів: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2023 № 45. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0045500-23#Text>

5. Обов'язкові резерви: офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/files/Archiv_RR_ratio.xlsx

6. Монетарні операції НБУ з банками: офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/interest-rates?startDate=01.03.2022&endDate=10.11.2025>

Білошапка В.С.

к.е.н., доцент, професор

кафедри банківської справи та страхування,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Литвиненко Є.О.

аспірант кафедри банківської справи та страхування,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЧИННИКИ, ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНКИ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

Фінансова безпека банку залежить від здатності протистояти загрозам, що виходять як із зовнішнього середовища, так і з боку персоналу самої установи. Через надмірну вартість захисних систем неможливо створити абсолютно безпечну систему захисту від будь-яких загроз. Тому ймовірність реалізації небезпечних для банку подій буде існувати завжди.

Фінансова безпека банку залежить насамперед від можливості формувати конкурентні переваги, які є основою стабільної прибуткової діяльності. Отже, фінансова безпека безпосередньо тісно пов'язана з економічною ефективністю банку [1, 2].

Одним з основних елементів, що впливають на фінансову безпеку банків, є банківське регулювання. Ми схильні розглядати банківське регулювання як систему специфічних правил поведінки нормативного характеру, сформульованих державними органами, іншими владними структурами, а також

недержавними саморегулювальними організаціями, метою яких є обмеження банківської активності та, головним чином, банківських операцій.

Методи банківського регулювання реалізуються через систему заходів, які умовно поділяють на превентивні та протекційні. Превентивні методи застосовують для попередження можливих негативних наслідків від тієї чи іншої економічної ситуації, а протекційні – для захисту від уже існуючих ризиків.

Національний банк України як фінансовий регулятор відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки банків, що визначається його особливим правовим статусом і підтверджується його повноваженнями. Останні роки свідчать про проактивну позицію органу в державному регулюванні фінансового ринку в цілому та забезпеченні фінансової безпеки зокрема. Так, тенденція, що спостерігається у сфері ліцензування з 2018 року до першої половини 2025 року, свідчить про стратегічне використання НБУ ліцензування як потужного інструменту регулювання фінансового ринку, впорядкування сектору та дотримання суворих стандартів діяльності банків. Через цю призму політика НБУ відображає виважений підхід до розбудови збалансованої та стійкої фінансової екосистеми.

Поєднання проактивного коригування монетарної політики та ретельної оцінки ризиків уособлює сучасний стан державного регулювання фінансового ринку в Україні, спрямований на адаптацію до суттєвого погіршення ситуації на фінансовому ринку з точки зору загроз фінансовій безпеці.

Особливе місце у фінансовій безпеці банку посідає комплаєнс, виступаючи ключовим інструментом управління ризиками та забезпечення стійкості банків. Реалізація процедур регуляторного комплаєнсу включає дотримання нормативних вимог, спрямованих на захист фінансової безпеки банку в цілому.

У світі сучасного бізнесу, де регуляторні вимоги постійно ускладнюються, а ризики зростають, ефективний комплаєнс-контроль стає не просто перевагою, а необхідністю для виживання та розвитку банку.

Глобалізація, цифрова трансформація та посилення регуляторного нагляду створюють нові виклики для банківського бізнесу, вимагаючи більш системного підходу до управління ризиками та забезпечення відповідності. В умовах підвищеної уваги до корпоративної етики та прозорості бізнесу, комплаєнс-контроль виступає ключовим інструментом захисту репутації банку та забезпечення його сталого розвитку.

При дослідженні фінансової безпеки банку акценти традиційно зміщуються на забезпечення умов, що дозволяють досягти максимального фінансового результату. У зв'язку з цим безпека, по суті, є об'єктом загроз злочинних посягань та передбачає захищеність банку від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, впливу дестабілізуючих факторів [3]. Це дозволяє банку зберегти та ефективно використовувати свій потенціал.

Як загрози, як правило, розуміється сукупність різних факторів, умов, процесів, ситуацій, що так чи інакше завдають шкоди та підривають авторитет банку. Виникнення загроз пов'язане з великим переліком чинників, що впливають на фінансову безпеку банку

Найбільш поширеними джерелами загроз, що впливають на фінансову безпеку банку, можна виділити усвідомлені чи неусвідомлені дії працівників, конкурентів, а також випадкові обставини. Наприклад, несприятлива ситуація на фінансових ринках, форс-мажорні обставини, природні катаклізми, прориви у науково-технічній сфері, і таке інше.

Основними видами загроз безпеці банківської діяльності є:

- загроза втрати майна;
- загроза порядку функціонування;
- загроза операційній діяльності.

Під загрозою фінансовій безпеці прийнято розуміти потенційно можливий негативний вплив на вхідні параметри, які в свою чергу спричиняють за собою зміни вихідних даних банківську систему. Поява небезпеки у вигляді реальних втрат розглядається як сигнал потенційної загрози, якщо вчасно не вжито заходів щодо її усунення.

Фінансова складова економічної безпеки банку дуже важлива, бо стабільність цього блоку пояснюється достатнім обсягом власних фінансових ресурсів, належним рівнем їх використання та позитивним прогнозом діяльності банку у майбутньому.

Необхідно оцінювати рівень фінансової безпеки. Основою побудови методики оцінки фінансової безпеки банку є дві групи показників: показники, які характеризують ефективність діяльності банку; показники, які характеризують рівень його захищеності та здатність протистояти кризовим явищам. В свою чергу, інструменти оцінки фінансової безпеки банку представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Інструменти оцінки фінансової безпеки банку

Інструмент оцінки	Призначення	Частота застосування
База внутрішніх подій	Агрегація кіберінцидентів і збитків	Постійно
Самооцінка ризиків (RSA)	Визначення вразливостей і залишкових ризиків	Щорічно
Сценарний аналіз	Оцінка екстремальних подій з низькою ймовірністю	Щорічно
Стрес-тестування	Аналіз впливу різних сценаріїв кіберкатастроф	Щорічно (мінімум)
KRI (ключові індикатори ризику)	Моніторинг динаміки ризику в реальному часі	Квартально або частіше

Джерело: [4]

Потреба постійної підтримки фінансової безпеки банку обумовлена завданням забезпечення його стабільності та досягнення головних цілей. І тому питання фінансової безпеки завжди буде актуальним для будь-якого керівника банку, оскільки ігнорування цієї проблеми часто призводить до небажаних результатів.

Список використаних джерел:

1. Барановський, О., Путінцева, Т. Формування комплексної програми забезпечення фінансової безпеки комерційних банків. *Світ фінансів*, 2021. №3 (68). С. 65-79.
2. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №2. С.141-146
3. Кубах, Т.Г., Руденко, Є.Ю. Оцінювання взаємозв'язку фінансової стійкості банківської системи та фінансової безпеки держави. *«Modern Economics»*. 2021. №26. С. 55-63.
4. Давиденко, Н.М., Колодяжна, В.О. Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 40. С. 51-58.

Демченко В.О.

к.е.н., доцент

кафедри банківської справи та страхування
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

КОМПЛЕКСНА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ КІБЕРРИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Стрімке зростання цифрової інфраструктури, інтеграція хмарних технологій, віддалених робочих середовищ, відкритих API та FinTech-рішень призвели до формування нової парадигми кіберризиків, яких не існувало в традиційних фінансових системах навіть десять років тому. Пандемія COVID-19 та різке розширення онлайн-сервісів у 2020–2023 рр. підсилили вразливість бізнесу, а кібератаки типу ransomware лише у 2024 році завдали світовій економіці понад 1,1 трлн дол. збитків, що продемонструвало обмеженість існуючих моделей управління ризиками та актуалізувало потребу переходу до комплексних, багаторівневих стратегій кіберстійкості [1]. У фінансовому секторі, який є одним з найбільш атакованих у світі, вразливість цифрових екосистем безпосередньо трансформується у ризик ліквідності, втрати активів, порушення кредитних ліній і загрозу фінансовій безпеці підприємств.

У відповідь на ці виклики міжнародні регулятори сформували нову архітектуру управління кіберризиками. Стандарти NIST SP 800-53, ISO/IEC 27005, рекомендації ENISA та рамка DORA (2022) стали глобальними орієнтирами для країн ЄС, створивши уніфіковану модель оцінки, моніторингу, реагування та подолання наслідків кіберінцидентів. Ключова ідея — перехід від фрагментарного технічного захисту до системного управління технологічними, операційними та фінансовими ризиками. Проте практичні кейси (Colonial Pipeline, SingHealth, атака на Danske Bank) показали, що навіть високорозвинені